

Türkiye'ye Özgü Yeni Bir Hükümet Modeli: Cumhurbaşkanlığı Sistemi

Faruk Bilir*

Giriş

Türkiye 16 Nisan 2017 günü yeni Anayasa değişikliği için halkoylamasına gitmektedir. Bu halkoylamasının kabul edilmesi durumunda 1982 Anayasasının birçok maddesi değiştirilecek, bazı maddeleri de ilga edilecektir. Anayasa değişiklik teklifi özünde yeni bir hükümet modeli reformudur. Şimdiye kadar gerek doktrin, gerekse de siyasetçiler Türkiye'nin hükümet sistemiyle ilgili sorunlarına farklı açılardan yaklaştılar. Buna bağlı olarak bir çok farklı görüş ve öneri ortaya çıktı. Tüm bu tartışmalar ilk defa bu denli hız ve ciddiyet kazandı. Zira Türkiye yeni bir hükümet modeli ile tanışmanın eşiğinde. Bu hükümet modelinde, Türkiye'nin şimdiye kadar yaşadığı hükümet modeli temelli sorunların tespit edilip, bunların giderilmesi amaçlanmıştır. Ülkeler kendi ihtiyaçları doğrultusunda ve kendisine en uygun hükümet modelini tercih ederler.

Türkiye için başkanlık modelini önerenlerin en temel gerekçesi, parlamenter hükümet modelinin uzun yıllardan beri uygulanmaya çalışılmasına ve hemen her türlü ihtimaller denenmesine rağmen, ülkenin özgün şartları ile

uyumlu olmaması nedeniyle hala istikrarsızlık üretmesi nedeniyle, demokratik hukuk devleti idealine en yakın modeli kurgulamaktır. Bu nedenle, yasama yürütme ilişkileri bakımından önerilen şey, hükümet sistemi tercihinin değiştirilmesi yönündedir.

Yeni Anayasa Değişikliğine Giden Süreç

1961 Anayasası döneminde, özellikle 1970'li yıllarda, yaşanan hükümet sistemiyle ilgili krizler¹ 12 Eylül Askeri Darbesinin önünü açan sebeplerin başında gelir. Bu sorunlar, Darbeden sonra hazırlanan 1982 Anayasasında tepki niteliğinde karşılıklarını bulmuşlardır. Bu bağlamda yeni Anayasada, yasamanın karşısında yürütmenin güçlendirilmesi yoluna gidilmesi amaçlanmıştır². 1982 Anayasasının ilk haline göre parlamenter sistemin benimsendiği kabul edilse de, bu Anayasada öngörülen hükümet sistemi klasik parlamenter sistemden bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Klasik parlamenter sistemde devlet başkanının sembolik görev ve yetkilerinin aksine 1982 Anayasasında devlet başkanı konumunda olan cumhurbaşkanının görev ve yetkileri oldukça fazladır.

1982 Anayasasındaki düzenlemeyle³ 8'inci Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 9'uncu

(*) Prof. Dr.,

- (1) O dönem hükümet sistemiyle ilgili krizlerden akla ilk geleni: TBMM seçimleri sonrası hükümetin kurulamaması veya güvenoyu almış hükümetlerin daha sonradan düşürülmesidir. Bunun yanı sıra 1970'li yıllar TBMM'nin Cumhurbaşkanını seçmemesi sorunuyla da hatırlanmaktadır.
- (2) Yusuf Şevki HAKYEMEZ, "Yeni Anayasada Türkiye'nin Hükümet Sistemi", (Ed. Murat Yılmaz ve Yusuf Tekin), *Stratejik Düşünce Enstitüsü Analiz*, Ankara, Eylül 2011, s. 13.
- (3) 1982 Anayasası m. 102: (1) Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağılır. (2) Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından otuz gün önce veya Cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasından on gün sonra Cumhurbaşkanlığı seçimine başlanır ve seçime oylama tarihinden itibaren otuz gün içinde sonuçlandırılır. Bu sürenin ilk on günü içinde adayların Meclis Başkanlık Divanına bildirilmesi ve kalan yirmi gün içinde de seçimin tamamlanması gerekir. (3) En az üçer gün ara ile yapılacak oylamaların ilk ikisinde üye tamsayısının üçte iki çoğunluk oyu sağlanamazsa üçüncü oylamaya geçilir, üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğunu sağlayan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Bu oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu sağlanmadığı takdirde üçüncü oylamada en çok oy almış bulunan iki aday arasında dördüncü oylama yapılır, bu oylamada da üye tamsayısının salt çoğunluğu ile Cumhurbaşkanı seçilemediği takdirde derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri yenilenir. (4) Seçilen yeni Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve 10'uncu Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer göreve gelmişlerdir. Ancak 11'inci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün seçilme süreci çok yönlü siyasi krizlere sebep olmuştur. Oysa Sezer'in görev süresi sona ererken Anayasa'nın 102'inci maddesi gayet açıktı. Ancak Anayasa Mahkemesi doktrinde "367 Kararı" olarak adlandırılan kararı ile seçim krizini adeta çıkmaz sokağa sokmuştur⁴. Kararın ardından 31.5.2007 tarih ve 5678 sayılı Kanunla Anayasanın Cumhurbaşkanı seçimlerini de düzenleyen maddelerinin bulunduğu bazı maddeleri değiştirilmek istenmiştir. 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan halk oylamasında %68.95 "Evet" oyu ile bu Kanun kabul edilmiş ve Anayasa'nın ilgili maddeleri değiştirilmiştir⁵. Türkiye'de hükümet sistemi tartışmaları 2007 yılında bu Anayasada yapılan değişikliği sonrasında daha farklı bir boyut kazanmıştır. Zira bu değişiklikle Cumhurbaşkanı artık TBMM tarafından değil, doğrudan halk tarafından seçilecektir. Bu düzenleme de Anayasanın öngördüğü hükümet sisteminin daha fazla tartışılır hale gelmesine yol açmıştır. Bu değişiklik sonrası 2014 Ağustos ayında yapılan 12'inci Cumhurbaşkanı seçimleri ile Recep Tayyip Erdoğan Türkiye'nin doğrudan halkın oylarıyla seçilen ilk Cumhurbaşkanı olmuştur⁶.

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi basit bir usul sorunu değil, ülkenin hükümet sistemini doğrudan doğruya etkileyen bir uygulamadır. 1982 Anayasasının Cumhurbaşkanıya tanıdığı geniş yetkilerle birlikte bir de halk tarafından seçilmesini birlikte ele alındığında sistemin yarı başkanlığa yaklaştığı düşünülebilir⁷. Ancak yine de Cumhurbaşkanı, Fransa'da olduğu gibi sistemin temel unsuru değildir. Özellikle Cumhurbaşkanının yasama organını tamamen kendi takdirine bağlı olarak feshetme yetkisine sahip olmaması önemli bir farktır⁸. Türkiye'de uygulanan hükümet sisteminin yarı başkanlık sisteminden bir diğer farkı; Cumhurbaşkanı seçilenin varsa siyasi partisi ile ilişkisinin

kesilecek olmasıdır (AY m. 101/4). Devlet başkanının halk tarafından seçildiği başkanlık ve yarı başkanlık sistemlerinde başkanın veya cumhurbaşkanının bir parti üyesi, hatta büyük ihtimalle o partinin lideri olması, sistemin doğal gerekliliğidir. Partisiz bir kişinin, muazzam bir organizasyonu ve harcamaları gerektiren bir seçim kampanyasını örgütleyebilmesi ve başarıyla sonuçlandırabilmesi neredeyse imkânsızdır⁹. Cumhurbaşkanının partisi ile ilişkisinin kesileceğine ilişkin anayasal hükmün kaldırılması, öngörülen sisteminin de bir gereğidir.

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi aynı zamanda yürütme içinde çifte meşruiyet sorununa da yol açabilmektedir. Bu sorun Fransa'da uygulanan yarı başkanlık sisteminde de dönem dönem yaşanabilmektedir. "Cohabitation" dönemleri olarak adlandırılan ve yürütme içinde cumhurbaşkanı ile bakanlar kurulunun farklı siyasi görüşlerden oluştuğu dönemlerde Fransa da sorunlar yaşanabilmektedir. Türkiye'de cumhurbaşkanının TBMM tarafından seçildiği dönemlerde cumhurbaşkanı ile bakanlar kurulunun farklı görüşlerden oluştuğu dönemler olmuştur. Bu dönemlerde dahi yürütme içinde ciddi krizler yaşanmıştır. Halkın oylarıyla göreve gelen bir cumhurbaşkanının kendisine Anayasanın tanıdığı yetkileri kullanması ise TBMM tarafından seçilen bir cumhurbaşkanına nazaran daha makul ve doğal bir gelişme olacaktır. Bu durumda da yürütme içinde çifte meşruiyet krizi yaşanması her zaman ihtimal dâhilindedir.

(4) AYM, E.N. 2007/45, K.N. 2007/54, RG. 27.6.2007. Abdullah Gül'ün seçim süreci ve Anayasa Mahkemesi kararının eleştirisi için ayrıca bkz. Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013 s. 323-325.

(5) Yapılan halk oylamasının resmi sonuçları için bkz. <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2007Referandum/Sonuc/sonuc.pdf> (E.T. 19.3.2017).

(6) 12'inci Cumhurbaşkanı seçimleri resmi sonuçları için bkz. http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/HaberDosya/2014CB-Kesin-416_d_Genel.pdf (19.3.2017).

(7) Hasan TUNÇ/Bülent YAVUZ, "Avantaj ve Dezavantajlarıyla Başkanlık Sistemi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 81, Ankara, 2009, s. 3.

(8) Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, s. 354.

(9) Ergun ÖZBUDUN, "Cumhurbaşkanının Parti Üyeliği", *Star Gazetesi Açık Görüş*, 18.6.2012.

Bu sorunlar üzerine yapılan tartışmalar 2016 yılının sonlarında Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi tarafından hazırlanan Anayasa değişikliği teklifiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Bu değişiklik teklifi 2017 Ocak ayında TBMM Genel Kuruluna gelmiş ve birinci ve ikinci tur görüşmelerinin ardından teklif edilen 18 maddenin tamamı kabul edilmiştir. Teklifin tümü üzerinde yapılan gizli oylamaya 488 milletvekili katılmış ve teklif 339 kabul oyuyla kanunlaşmıştır.

1982 Anayasasınının 175'inci maddesine göre işletilen süreçte, Anayasa değişikliğine ilişkin kanun Cumhurbaşkanına gönderilmiş ve Cumhurbaşkanı tarafından da halkoyuna sunulmak üzere Resmi Gazetede yayımlanmıştır¹⁰. Halkoylaması 16 Nisan 2017 tarihinde yapılacaktır.

Anayasa Değişikliği ile Önerilen Hükümet Modeli

Yeni Anayasa değişikliği ile getirilmek istenen hükümet modeli "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu sistem klasik hükümet sistemleri içinde daha çok başkanlık sistemine benzemektedir. Günümüz anayasal demokrasilerinde devlet içinde kuvvetlerin dağılımı ve düzenlenişi bakımından (kuvvetler ayrılığına dayanan) başlıca üç tür hükümet sistemi uygulanmaktadır. Bunlar: Kuvvetlerin yumuşak ayrılığına dayanan (ya da kuvvetlerin işbirliğine dayalı) parlamenter sistem, kuvvetlerin sert ayrılığına dayanan başkanlık sistemi ve bu iki sistemin bazı özelliklerini bünyesinde barındıran yarı-başkanlık ya da yarı-parlamenter sistem. Türkiye için önerilen yeni hükümet sistemi daha çok başkanlık sisteminin özelliklerini barındırmaktadır¹¹. Başkanlık sistemi, anayasal planda sert kuvvetler ayrılığına ve kuvvetlerin bağımsızlığına dayanan bir hükümet modelidir. Bu sistemde kuvvetler ayrılığı, kuvvetlerin eşitliği şartına bağlıdır. Ancak bu eşitlik hukuki anlamdadır. Siyasal bakımdan, sistem içerisinde yürütme-

nin yasama karşısında üstünlüğü görülmektedir. Bu sebeple, sistem "başkanlık" sistemi olarak adlandırılmaktadır¹². Türkiye için önerilen hükümet sisteminde de yasama ve yürütme kuvvetleri milli egemenlik bağlamında hukuken eşit konumda olsa da, yürütmenin yasamadan bağımsız ve siyasal olarak daha etkin olması amaçlanmıştır. Yine yapılmak istenen Anayasa değişikliği ile yürütmede bakanlar kurulu ve cumhurbaşkanı üzerine kurulan çift başlılık sona erdirilip, yürütmenin tek başlı¹³ ve cumhurbaşkanı üzerine kurulması hedeflenmektedir. Bundan dolayı sisteme cumhurbaşkanlığı sistemi denilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı sistemi kuvvetler ayrılığına dayanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı sisteminde yasama ve yürütme organları hem işlevsel hem de organik açıdan birbirlerinden ayrılmış durumdadırlar. İşlevsel ayrılık, yasama ile yürütmenin yerine getirdikleri işlevlerin farklı olmasıdır. Yani yasama organı kanun yapma, yürütme organı ise hükümet etme fonksiyonlarını icra etmektedir. Bu sistemde her bir kuvvet sadece kendi işlevini yerine getirmekte, bu işlevlerin birbirine veya bir organın diğerine karışması söz konusu olmamaktadır. Organik bakımdan ayrılık ise yasama işlevi ile yürütme işlevinin ayrı ayrı organlar tarafından yerine getirilmesi ve bu organların birbirinden bağımsız olmasıdır. Organik bakımdan ayrılık, yasama ve yürütme organlarının hem göreve gelişleri hem de

(10) 21.1.2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 11.02.2017, S. 29976.

(11) Cumhurbaşkanlığı sisteminin ABD'nde uygulanan başkanlık sistemine benzeyen ve bu sistemden farklılık arz eden yönleri için bkz. Adnan KÜÇÜK, "Yeni Anayasa Değişikliği ile Getirilerek İstenen Türkiye'ye Özgü Başkanlık Sistemi: Korkular, Algılar, Beklentiler", *Liberal Düşünce Dergisi*, c. 22, S. 85, 2017, s. 164-166.

(12) Erdoğan TEZİCİ, *Anayasa Hukuku*, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 504.

(13) Bazı başkanlık sistemlerinde tek kişilik yürütme yapılanması üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu sistemlerde yürütme organının bir kurul halinde çalıştığı da olmuştur. Yürütme organının tek bir kişiden oluşmadığı ancak genel olarak başkanlık sisteminin özelliklerini koruyan bir sistem vardır: "Kolejyal yürütme sistemi". Yürütme organının birden çok kişi veya kurul halinde oluştuğu sisteme kolejyal yürütme sistemi denilmektedir. Bu sistemi geçmişte uygulamış iki ülke vardır: Uruguay ve 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti. Bu hükümet sistemi ve uygulanan iki ülke hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. Yasin AYDOĞDU, "Kolejyal Yürütme Uygulamaları: 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti ve Uruguay Örneği", *Uyuşmazlık Mabkemesi Dergisi*, S. 4, Ankara, Aralık 2014, s. 93-113.

görevi sürdürme açısından birbirinden bağımsız olmasını gerektirmektedir.

Başkanlık sisteminde başkan, yasama organına karşı sorumlu değildir; yasama organı tarafından görevden alınamaz. Buna karşılık başkanın yasama organını feshetmesi mümkün değildir. Başkanlık sisteminde başkanın yasama organı karşısında siyasal sorumluluğu yoktur. Bunun temelinde başkanlık sisteminin kendine özgü bir mantığı yatmaktadır. Bu, sistemin temelinde yatan sert kuvvetler ayrılığı düşüncesidir. Bu sebeple başkanın görevine yasama organı tarafından son verilemez. Bu sistemde başkanın halka karşı siyasal sorumluluğu vardır. Dolayısıyla siyasal sebeplerle, başkanın görev süresi dolmadan görevden alınması mümkün değildir. Bununla beraber başkanın yeni başkanlık seçimlerine katılması durumunda, yeni seçimlerde başkanın halka karşı olan sorumluluğunun bir bakıma gerçekleştiği düşünülebilir. Halk, başkanın görev süresi boyunca yaptıklarından ve izlediği politikadan memnun ise onu yeniden seçer aksi halde başka bir adaya oy vererek onu başkanlık koltuğundan indirir¹⁴.

Parlamentar sistemde yürütme organı çift başlıdır: Bir tarafta yürütmenin sorumlu kanadını oluşturan bakanlar kurulu, diğer tarafta ise yürütmenin işlemlerinden sorumluluğu olmayan devlet başkanı (cumhurbaşkanı). Parlamentar sistemde, yasama organı güvensizlik oyuyla istediği zaman yürütme organının sorumlu kanadı olan hükümeti düşürebilir. Buna karşılık yürütme organı da yasama organını feshedebilir; yani onun seçimlerini yenileyebilir.

Türkiye için önerilen cumhurbaşkanlığı sisteminde, yasama ve yürütme organları karşılıklı olarak seçimleri yenileme yetkisine sahiptir. Ancak bu yetkiyi kullanan taraf kendisi içinde de seçimleri yenilemiş olmaktadır. Bundan dolayı bu yetkiye “karşılıklı seçimleri yenileme yetkisi” denilmesi daha doğru olacaktır. Cumhurbaşkanlığı sistemi; başkanlık sistemindeki gibi Cumhurbaşkanının

güvenine dayanmaz. Ancak başkanlık sisteminden farklı olarak yasama, hem kendi hem de Cumhurbaşkanının görevine son verebilmektedir. Bu da bir anlamda Cumhurbaşkanının siyasal sorumluluğunun önünü açmaktadır. Başkanlık sistemi, Cumhurbaşkanlığı sistemine göre daha katıdır.

Cumhurbaşkanlığı Sistemi ve Türkiye'nin Hükümet Sistemi İhtiyacı

Bir ülkede uygulanan hükümet modeli, o ülkenin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler başta olmak üzere çok yönlü ihtiyaçlara göre belirlenmektedir. Buna bağlı olarak hiçbir ülke, başka bir ülkenin hükümet sistemini harfiyen iltibas ederek kendi ülkesinde uygulayamaz. Ufak da olsa uygulama farklılıkları görülmektedir. Bu sebeple hükümet sistemlerini kâğıt üzerinde, sadece teorik olarak tahlil etmek bizlere çok sağlıklı sonuçlar vermeyecektir. Örneğin ABD’nde oldukça güçlü bir yasama organının yer aldığı başkanlık sistemini, Meksika gibi kongrenin güçsüz olduğu ve sistemde her şeyin hemen hemen başkan olduğu bir sistemle karşılaştırmak bize fazla bir şey kazandırmaz¹⁵. Cumhurbaşkanlığı sistemini de sadece teorik olarak kavramsal çerçevede değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bu sistem Türkiye için öngörüldüğüne göre, “Türkiye’nin ihtiyaçlarına ne kadar cevap verecek?” olduğuna bakılmalıdır.

Ülkemizin en önemli sorunlarından biri yürütme organındaki çift başlılıktır. Son dönemde bu sorun çok ciddi sıkıntılar doğurmasa da, özellikle hükümet ile cumhurbaşkanının anlaşmazlığa düştüğü dönemlerde her an krizlere gebe dir¹⁶. Çift başlılık sorununun çözülmesi Ülkemizde yürütmede doğacak muhtemel krizleri bitirecek ve doğacak bunalmaları önleyecektir. Bu amaçla cumhur-

(14) Kemal GÖZLER, *Devlet Başkanları Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2001, s. 23-24.

(15) Mehmet TURHAN, *Anayasal Devlet*, 3. Baskı, Naturel Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 113-114.

(16) Faruk BİLİR, *100 Soruda Hükümet Sistemleri ve Başkanlık Sistemi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 54.

başkanlığı sisteminde yürütme organı tek kişiden oluşacak ve o da halkın oylarıyla doğrudan göreve gelen cumhurbaşkanı olacaktır. Yapısal olarak tek kişiden oluşan yürütme organı, yürütme görevini icra ederken bizatihi cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen yardımcısı(ları), bakanlar ve bürokratlar eliyle işleyecektir. Cumhurbaşkanının tek başına yürütmeyi temsil etmesi ve yürütmeye dair yetkileri tek başına kullanması “tek adamlık”, yani diktatörlük olarak yanlış yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Oysa güçlü bir tek parti çoğunluğu tarafından desteklenen parlamenter bir başbakanın, başkanlık sistemindeki başkandan daha güçlü olduğu bir gerçektir. Çünkü başbakan ve kabinesi, parlamentodaki parti çoğunluğuna dayanarak, yasama faaliyetlerini büyük ölçüde yönlendirme imkânına sahiptir¹⁷. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere başkanlık sistemine benzettiğimiz cumhurbaşkanlığı sisteminde de cumhurbaşkanının, parlamenter sistemdeki başbakandan yetkileri bakımından daha zayıf olacağı kanaatindeyiz.

Türkiye'nin başka bir sorunu da koalisyon hükümetleriyle karşılaşma ihtimalidir. Her ne kadar yakın tarihte koalisyon hükümetleri görülme de, bu ihtimal her genel seçimlerde imkân dâhilindedir. Cumhurbaşkanlığı sisteminde yürütme organı tek kişiden oluştuğu için bu sistem yürütme içi güç paylaşımlarına imkân vermez. Dolayısıyla parlamenter sistemdeki gibi bir koalisyon olgusu bu sistemde yoktur. Beş yıllığına seçilen cumhurbaşkanı, parlamentonun güvenoyuna ihtiyaç duymaksızın görevine başlayacaktır. Yasama ve yürütme organları arasında işlevsel ve organik olarak kuvvetlerin ayrılığına dayanan cumhurbaşkanlığı sisteminde Türkiye hükümet krizleri yaşamayacaktır.

Sonuç

Türkiye'de şimdiye kadar uygulanan hükümet modelinin ortaya çıkardığı sorunlar yakın tarihte çok hissedilmemiş olabilir.

Ancak özellikle 1970'li ve 1990'lı yıllarda bu sorunlar en derinden hissedilmiştir. AK Parti'nin ilk kez iktidara geldiği 2002 Kasım'ından bu yana Türkiye'de hükümet krizi yaşanmaması halkın teveccühüdür. Ancak gelecekte, genel seçimlerden sonra ortaya çıkan tabloda hiçbir parti tek başına hükümeti kurabilecek sayıda milletvekiline sahip olmazsa geçmişte yaşanan sorunlar tekrar edebilir. Türkiye için önerilen cumhurbaşkanlığı sisteminde bu ihtimal sınıra indirilmektedir. Yine Türkiye'nin, özellikle 1982 Anayasası döneminde yaşadığı, yürütmeye çift başlılık sorununu bu Anayasa değişikliği ile tamamen ortadan kaldırılmak istenmektedir.

Cumhurbaşkanlığı sistemi Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verebilecek niteliktedir. Ancak bunu görmezden gelerek sistem üzerinden yanlış yönlendirmeler de yapılmaktadır. Algı operasyonları genellikle rejim ve üniter yapı üzerine yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı sistemi, şimdiye kadar açıkladığımız üzere demokratik ve kuvvetlerin ayrılığına dayanan Türkiye'ye özgü bir hükümet modelidir. Bu sistemin bir rejim değişikliğine sebep olduğunu ve demokrasiden otoriter ya da totaliter rejime geçiş neticesini ortaya çıkardığını söylemek yanlış yönlendirmeden başka bir şey olmayacaktır. Anayasa değişikliği metninde rejim değişikliğine işaret eden hükümler mevcut değildir. Cumhurbaşkanlığı sistemi, demokratik cumhuriyet rejimi içerisinde uygulanacaktır. Başkanlık, yarı başkanlık ya da parlamenter sistem adı verilen hükümet sistemlerinin tamamı cumhuriyet rejimleridir. Çünkü bu sistemler halkın kendisini yönettiği rejimlerdir. Cumhurbaşkanlığı sistemi de yasama ve yürütmenin doğrudan halkın oylarıyla seçilmesine dayandığı için tam bir cumhuriyet rejimidir. Türkiye devleti, 1923 yılından beri cumhuriyettir ve bu husus 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almıştır (1921 Anayasasının ilk halinde cumhuriyet kavramına yer verilmemesine rağmen

(17) Ergun ÖZBUDUN, “Hükümet Sistemi Tartışmaları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 51 (Başkanlık Sistemi Özel Sayısı), Mart-Nisan 2013, s. 208.

hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğu belirtilmiştir). Yine Anayasa değişikliğinde Türkiye'nin üniter yapısı üzerinde herhangi bir değişiklik tasarrufu öngörülmemektedir. Bu konu üzerindeki yanlış yönlendirmelerin çoğu, ABD'nde uygulanan başkanlık sistemi federal yapı örnek gösterilerek yapılmaktadır. Oysa parlamenter sistemle yönetilen Almanya federal yapıda olabildiği gibi, başkanlık sistemiyle yönetilen Güney Kore veya Meksika üniter yapıda olabilmektedir. Yani hükümet modeliyle devlet yapısı üzerinde doğru- dan bir bağ kurmak doğru değildir. Kaldı ki, Anayasa değişikliğine giden siyasi iradenin (AK Parti ve MHP) tüm tasarrufu ve isteği de Türkiye'nin üniter yapısının korunması yönündedir.

Kaynakça

AYDOĞDU, Yasin. "Kolejyal Yürütme Uygulamaları: 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti ve Uruguay Örneği", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 4, Ankara, Aralık 2014, s. 93-113

BİLİR, Faruk. *100 Soruda Hükümet Sistemleri ve Başkanlık Sistemi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

GÖZLER, Kemal. *Devlet Başkanları Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2001.

HAKYEMEZ, Yusuf Şevki. "Yeni Anayasada Türkiye'nin Hükümet Sistemi", (Ed. Murat Yılmaz ve Yusuf Tekin), *Stratejik Düşünce Enstitüsü Analiz*, Ankara, Eylül 2011.

KÜÇÜK, Adnan. "Yeni Anayasa Değişikliği ile Getirilmek İstenen Türkiye'ye Özgü Başkanlık Sistemi: Korkular, Algılar, Beklentiler", *Liberal Düşünce Dergisi*, c. 22, S. 85, 2017, s. 157-189.

ÖZBUDUN, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

ÖZBUDUN, Ergun. "Cumhurbaşkanının Parti Üyeliği", *Star Gazetesi Açık Görüş*, 18.6.2012.

ÖZBUDUN, Ergun. "Hükümet Sistemi Tartışmaları", *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 51 (Başkanlık Sistemi Özel Sayısı), Mart-Nisan 2013.

TEZİÇ, Erdoğan. *Anayasa Hukuku*, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.

TUNÇ, Hasan/YAVUZ, Bülent. "Avantaj ve Dezavantajlarıyla Başkanlık Sistemi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 81, Ankara, 2009, s. 1-39.

TURHAN, Mehmet. *Anayasal Devlet*, 3. Baskı, Naturel Yayıncılık, Ankara, 2004.